

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm Vlt. Hac constitutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

possit, arbitror, quod delegatus quilibet, spectata qualitate causæ, alijsque circumstantiis, ad alium locum partes citare non prohibeatur. Cum enim hoc casu eadem ratio necessitatis, & cuiusdam æquitatis, militet in delegato Episcopi v. g. quæ in delegato Papæ, idem ius censeretur debet.

CAPITVLVM XIV.

Si à subdelegato.

PARAPHRASIS.

Papa Titio causam delegat: is subdelegat Caiō referuatā sibi sententiā, vel executione: Cum autem Caius partem citasset, ea exceptionem proposuit, quod non teneatur coram ipso respondere; eod quod Papa delegans mortuus fuerit, antequam causa vel à delegato, vel subdelegato cœpta esset. Sed Caius reiecta exceptione, procedere volebat: Tum pars ad appellationem confugit. Quæritur ergo, ad quem appellare debeat. Respondet Bonifac. VIII. Quod ad primum delegantem: Si enim pars litigans appellaret ad delegatum, esset contraria sibi ipsi, quia appellando fateretur delegatum iurisdictione præditum esse, quod tamen antea excipiendo contra eundem negarat. Quare idem quoque dicendum in alijs omnibus casibus, quibus delegatus negatur iurisdictionem habere, quod non ad ipsum, sed ad primum delegantem appellari debeat.

SUMMARIUM.

Si Reo negante iurisdictionem delegati, subdelegatus pro delegato pronunciet, appellandum est ad primum delegantem.

NOTANDVM I. Etiam ipse Iudex subdelegatus, si negetur ipsi iurisdictione, de hac causa cognoscere potest: præterquam si ut suspectus recusetur, sicuti dixi in c. si contra, 4. hoc lib. & tit.

NOTANDVM II. Tametsi ordinariè appellatio à subdelegato fiat ad subdelegatam,

si quippiam de iurisdictione sibi referuatam, c. super quæstionum, 27. §. porro, extrà, eod. & c. si delegatus, 7. hoc lib. & tit. excipi tamen debet, si Reo inficiante iurisdictionem delegati, subdelegatus pro delegato pronunciet, tum si à sententia ista appelletur, ad primum delegantem appellandum erit. Porro causas, ob quas iurisdictione delegato negari potest, recenset Gl. hic, ver. in alijs casibus, Videlicet dicatur subdelegatum tempore rescripti excommunicatum, aut aliàs subdelegationis incapacem; aut commissionem ab eo reuocatum, &c.

Quærit hinc Gl. ver. processum: Si postquam delegatus causam subdelegauit, moriatur primus delegans ante partium citationem, num perpetuata sit iurisdictione, an extincta. Et ipsa respondet; Perpetuatam esse: Cum enim subdelegare iurisdictionis actus sit, sequitur causam non esse integram, sed cœptam. Sed contrarium est verum, quod docui in c. licet, 30. extrà, hoc tit. & satis colligitur ex textu, ver. antequam in aliquo processum.

CAPITVLVM VLT.

Hac constitutione.

PARAPHRASIS.

Statuit Bonifac. VIII. vt Conseruatores, qui à Sede Apostolica concedi solent, vt ab iniurijs ac violentijs manifestis tueantur, deputari non possint, nisi Episcopi, aut Superiores eorum, vel Abbates, vel qui dignitatem, seu personatum in Ecclesia Cathedrali, aut Collegiata obtinent. Neque conseruatorem aliquis habere possit eum, cui ipsemet Conseruator datus fuit. Sed neque aliquis conseruatorem habeat, qui sub ipsius iurisdictione, dominio, vel districtu Ecclesiastico, aut temporali existit: Excipiuntur tamen Reges, ac Regnantes, si ipsis Conseruator datus sit, qui in temporalibus subiectus.

SUMMARIUM.

1. Conseruator iudex delegatus est, differt tamen in aliquibus ab alijs delegatis.
2. Relic.

2. Religiosi Ordinum mendicantium præter personas hac constitutione expressas in suos Conseruatores assumere possunt Canonicos Ecclesiarum Cathedralium, & Vicarios Episcoporum.
3. Non possunt Conseruatores ultra dietam cognoscere, aut partem citare exceptis Mendicantibus, quorum Conseruatores per priuilegia eis concessa extra prouincias partes trahere possunt, modo non ultra tres dietas.
4. Conseruator non potest causam, vel articulum cause alteri committere, nisi in literis Apostolicis talis licentia concessa sit, excepta citatione partium, & denuntiatione sententiæ.
5. Si Conseruatores de alijs, quàm de manifestis iniurijs, & violentijs cognoscant, seu ad alias quæ iudicalem indaginem requirunt, se intromiserint, per annum ab officio sunt suspensi; pars autem, quæ hoc fieri procurat, excommunicationem incurrit.
6. Conseruatoris officium per mortem concedentis Papæ expirat, quoad negotia nondum cæpta.
7. Religiosi, etiam vacante Sede Apostolica, Conseruatores deputare possunt; hijs tenentur causam suscipere, & exequi, etiam inuocato, si opus sit, auxilio brachij secularis.

NOTANDVM Vn. Tametsi Conseruator sit Iudex delegatus, multa tamen peculiaria habet, in quibus ab alijs delegatis differt: Nam delegatus Papæ potest esse Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, non item Conseruator: Iudex delegatus imperari potest ab aliquo, cui & ipse in alia causa delegatus Iudex datus est: sed & ille, qui subditus suus est: saluo in utroque casu iure reculationis, seu exceptionis: Sed Conseruatoris deputatio in his casibus irrita est ipso iure, sicuti constat ex fine huius c. Ita Gl. in hoc c. ver. edita. Aliæ differentie infra ponuntur.

Porro Religiosis Ordinum Mendicantium Pontificijs priuilegijs concessum est,

vt præter personas hac constit. expressas, etiam Cathedralium Ecclesiarum Canonicos, Vicarios Episcoporum (de quibus spectato communi iure dubitari posset) assumere possint, vt videre licet apud Rodriq. tom. 1. regul. qq. q. 65. a. 3. & Compend. priuileg. Societatis Iesv, ver. Conseruator, §. 1.

§. Conseruatores.

Non possunt Conseruatores ultra dietam, seu iter diei mensurandam à finibus diocesis, aut prouinciæ, in qua deputati sunt, cognoscere, aut partem citare. Idem de delegato Iudice habetur in c. rescriptum, 11. §. cum verò, de rescript. Differentia autem est secundum Gl. hic; quòd iurisdicctio delegati cum partium consensu de loco ad locum prorogari possit, cit. c. statutum, §. in nullo: Sed non ita iurisdicctio Conseruatoris, vt ex fine c. colligitur.

Sed huic Constitut. derogatum esse per priuilegia Mendicantibus concessa, dummodò eorum Conseruatores non ultra tres dietas extra prouincias partes trahant, leges apud Rodriq. cit. q. 65. a. 7. Vide etiam Compend. Priu. Soc. Iesv, ver. Conseruator, §. 4.

§. Vices.

Iudex Conseruator non potest causam, aut articulum cause alteri committere, nisi in literis Apostolicis talis licentia concessa sit. Excipiuntur verò citatio partium, & denuntiatio sententiæ: quas Conseruatori alijs personis eiusdem diocesis ac prouinciæ committere concessum est, dummodò eam qualitatem habeant, vt Sedis Apostolicæ Conseruatores esse queant.

NOTANDVM Vn. Differentia etiam hæc est inter Sedis Apostolicæ delegatum, & Conseruatorem; quòd ille causam totam vel nõ totam liberè subdelegare possit. Non item conseruator, nisi in dictis casibus. Verum per priuilegia Mendicantibus concessa eorum Conseruatores vices suas alteri committere posse, tradit idem Rodriq. a. 10. &

habetur in Compend. Priuileg. Societ. I. v §. 2.

§. Vt autem

SI Iudices Cōseruatores limites potestatis suæ excedendo, de alijs quàm manifestis iniurijs cognoscant, vel ad ea, quæ iudicalem indaginem requirunt, se intromittant, per annum suspensionem ab officio ipso iure incurrunt. Pars verò litigans, si talem Cōseruatori inconcessam cognitionem fieri procurat, excommunicationem incurrat, à qua absolui non potest, priusquam alteri parti integrè restituat expensas, quas ob eam causam facere debuit.

Sed quòd Cōseruatores Religiosorum etiam in non manifestis, ac iudicalem cognitionem requirentibus procedere possint, dixi in c. 1. hoc lib. & tit.

§. Officium.

Cōseruatoris cuiuscunq; officium per mortem concedentis Papæ ipso iure expirat, quoad negotia nondum cœpta. Sed dubium est: Si Religiosi Cōseruatorem deputent ad cōseruationem priuilegiorum suorum, accidat verò Pontificem vitæ excedere, vtrum Cōseruator ab eis deputatus procedere possit, tametsi ante mortem Pontificis causam non cœperat. Videtur negare Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 28. a. 43. argum. huius c. Sed contrarium asserendum est cum Rodriq. cit. q. 65. a. 6.

Si enim priuilegium Cōseruatores deputandi à Sede Apostolica Religiosis concessum perpetuò durat, donec reuocetur, sequitur quòd semper, etiam vacante Sede Apostolica, Cōseruatores deputare possint, ijque teneantur causam suscipere, & exequi, etiam inuocato, si opus sit, auxilio brasij secularis, sicuti in priuilegijs continetur.

Sed verum est antecedens, vti rectè ostendit Rodriq. cit. loco: Eò quòd priuilegia Ordini Regularium alteriusve Communitati concessa in eo de natura realium priuilegiorum, participant, quòd cum personis extingatur, vti constat ex l. forma, 4. §. quamquam, ff. de censibus, & dixi lib. 1. Th. mor. tr. 4. c. 23. n. 4.

Confirmatur: Vel Cōseruatoris officium ac potestas inutilis & irrita esset, propter mortem v. g. Pij V. qui priuilegia Regularibus concessit, vel inutilis ac irrita fieret per mortem huius Pontificis. Non primum: quia tum fateremur, penitus sublata esse priuilegia illa Regularium, quod nemo ait. Non secundum: Quia in c. hoc dicitur, officium Cōseruatoris extingui per mortem concedentis: Pontifex autem qui nunc moritur, Cōseruatorem non concessit, vt primus: Ergo &c.

Quare respondetur ad argum. ex hoc §. desumptum; Si Papa ipsemet Cōseruatorem specialiter ac directè designauit ad priuilegia Religiosorum in aliquo casu defendenda, eius potestatem extingui quoad negotia non cœpta, per mortem committentis: Secus, si priuilegium datum sit Regularibus, vt ipsi quocunq; occurrente tempore Cōseruatorem sibi eligere seu deputare possint. Cùm enim deputatio Cōseruatoris in hoc casu proueniat ex priuilegio perpetuo, eius naturam sequi debet, vt talis Cōseruator non auctoritate huius, aut illius Pontificis, sed ipsius Apostolicæ Sedis, quæ semper durat, delegatus censeri debeat, argum. c. si super 9. hoc lib. & tit.

§. Circa.

Quæ in cit. c. statutum, §. Insuper, & seqq. circa Iudices delegatos à Bonifac. VIII. decreta sunt, ea etiam à Iudicibus Cōseruatoribus obseruari debent.